

memorii | jurnale

Sorin Trâncă este născut în 1975 la Timișoara și a absolvit jurnalismul la Universitatea de Vest. Este fondatorul mai multor inițiative de bine, precum Superscrieri sau Friends\TBWA. Pe Constantin l-a întâlnit pentru prima oară prin jocul destinului, când în anul II de facultate a rămas cu subiectul ne-preferat de nici unul dintre colegi: „Constantin Brâncuși în context european“. Nu pleacă niciodată, nicăieri, fără aparatul de fotografiat.

SORIN TRÂNCĂ

**DRUMUL LUI
CONSTANTIN**

**EVADAREA LUI BRÂNCUȘI
DIN ROMÂNIA**

o reconstituire

cu fotografiile autorului

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Iulian Comănescu
Coperta: Angela Rotaru
Corector: Cristina Jelescu
Prelucrări digitale: Dan Dulgheru
DTP: Florina Vasiliu

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

© HUMANITAS, 2023

Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României.
ISBN 978-973-50-8226-0

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723.684.194

Drumul lui Constantin

O carte despre un drum la care dacă te uiți dinspre Est, începe în Est și se termină în Vest. Iar dacă te uiți dinspre Vest, e un drum care începe în Vest și se termină în Estul îndepărtat.— Sorin Trâncă

Cuprins

PROLOG 12

ROMÂNIA 15

De la Hobița la Paris, de la Tică la Dumnezeu 18

Porecle și nume de alint ale lui Brâncuși & Co. 26

UNGARIA 59

De la întuneric la lumină, de la sculptor la pălmaș 73

AUSTRIA 111

De la turte la Josephbrot, de la Belle-Arte la Thonet 115

GERMANIA 141

De la Secession la Jugendstil, de la pâine la *Fließendes Brot* 143

ELVEȚIA 167

De la *Algäuer* la *Zopf*, de la agonie la recunoștință 168

FRANȚA 191

De la moarte la bucurie, de la bucurie la nemurire 202

EPILOG 218

Mulțumitorie 223

Viața lui Constantin Brâncuși e mult mai puțin cunoscută decât operele sale. Una dintre cele mai populare anecdote despre Brâncuși este că a plecat spre Paris pe jos din România. Nimeni însă nu a cercetat acest moment din viața lui Constantin, iar despre această călătorie nu există prea multe certitudini. Nici măcar maestrul care sculpta aerul cu piatră n-a povestit prea multe despre drumul care măsoară 1.954 de kilometri. Încerc aici, după 120 de ani, să recompun această călătorie inițiată și emit ipoteza că ea l-a transformat pe Constantin dintr-un sculptor academic foarte talentat, într-un demn rival al lui Rodin. Dintr-un tânăr descurcăreț, într-un intelectual rafinat. Dintr-un român, într-un universal. Dintr-un estic, într-un vestic. Dintr-un ortodox, într-un budist. Dintr-un țăran, într-un rege.

Sorin Trâncă

Ghermănești, județul Ilfov

www.sorintranca.com

www.drumulluiconstantin.ro

*Dâmboviță apă rea,
Gonește-mă din preajma ta
Lasă-mă să mă duc... să plec
În alte lumi să mai petrec
Ce mă ții în dunga-ți legat
De neazuri înecat
Mai sunt alte mai ca tine
Să le spui? Că le știi bine
Că ți-o fi spus Dunărea
De Rin de Tîbru și de Sena.
Constantin Brâncuși, 1903*

Prolog

În 1902, 1903 sau 1904 (surse diferite indică momente diferite) Constantin Brâncuși pleca în lume, dezamăgit de în-gustimea vederilor celor din jurul lui.

Până la acel moment, tot ce făcuse pentru români și Ro-mânia părea sortit eșecului. De fapt, cu excepția ansamblu-lui de la Târgu Jiu (realizat mult mai târziu, când Brâncuși avea peste 60 de ani), nici un monument public propus de Brâncuși nu a fost aprobat vreodată.

După aproape 2.000 de kilometri parcurși pe jos, cu că-ruța sau cu trenul, dormind pe sub poduri sau sub cerul liber și muncind adesea ca zilier pentru a-și putea continua drumul, Constantin ajunge la destinație.

A trecut prin Budapesta, Viena, München, Zürich și Ba-sel, unde s-a îmbolnăvit foarte grav, motiv pentru care, imediat după intrarea în Alsacia, decide să ia trenul, pentru ultimii 300 de kilometri, cu bani împrumutați de la prie-teni – după unele surse din Lunéville, după altele din Langres.

Ajunge la Paris, cel mai probabil, pe 14 iulie 1904, de Ziua Națională a Franței. „Franța m-a primit cu fanfară și onoruri militare“, glumea Brâncuși cu prietenii.

Pleacă din București ca refuzat, pentru a ajunge în capi-tala culturală a lumii adult.

Am presupus, având informații confirmate doar despre stațiile importante ale acestui drum (Budapesta, Viena,

Milarepa pe Valea Jiului, în apropierea pârlului Polatișteea. Fotografie din prima zi pe drum.

München, Zürich, Basel) și luând în calcul că la 1903 situația geopolitică era diferită¹, că cel mai probabil drum pe jos către Paris se va desfășura pe ruta Hobița–Petroșani–Hațeg–Deva–Ilia–Săvârșin–Lipova–Arad–Nădlac–Mako–Maroslele–Szeged–Kecskemét–Dabas–Budapesta–Tatabánya–Győr–Mosonmagyaróvár–Hegyeshalom–Heidentor im Carnuntum–Bruck an der Leitha–Schwechat–Viena–St.

1. Ungaria era parte din Austro-Ungaria, iar granița cu Imperiul Habsburgic începea nu departe de Hobița, pe Valea Jiului.

Pölten–Linz–Salzburg–Prien am Chiemsee–Rosenheim–München–Landsberg am Lech–Memmingen–Ravensburg–Konstanz–Frauenfeld–Winterthur–Zürich–Basel–Belfort–Vesoul–Langres. Ca și mine, de la Langres, pentru ultimii 300 de kilometri, Constantin a luat trenul (era epuizat și încă foarte bolnav, după o pneumonie la Basel și un tifos la Zürich).

Pagina alăturată: *Înainte de Petroșani, la marginea drumului, am întâlnit o femeie care sculpta în lemn de tei și vindea obiectele de uz casnic astfel obținute. Făcuse toată viața acest lucru, înainte de 1989, fiind angajată tot ca cioplitor la o cooperativă de stat. „Înainte era mai bine“ mi-a spus, „acum nu mai cumpără nimeni linguri de lemn“.*